

Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	14 Gorffennaf 2026
Pwnc:	Diweddariad Taclo Tlodi
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Sonia Williams

1. Pwy fydd yr aelod portffolio / swyddog arweiniol a fydd yn cyflwyno'r adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Gary Pritchard	Arweinydd y Cyngor
Swyddog Gwasanaeth (Cefnogi)	Rôl
Fon Roberts	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Phennaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Diben yr adroddiad hwn yw rhannu diweddariad ar: 1) Diweddariad Taclo Tlodi am 2025/26 , gan amlinelli y gwaith dros y 12 mis diwethaf, blaenoriaethau 2026/27, a heriau ariannol.
--

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac Argymhellion

- ☒ Er sicrwydd
- ☐ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☒ Er gwybodaeth

Argymhelliad/argymhellion: Gofynnir i'r Pwyllgor: A1: Derbyn diweddariad Taclo Tlodi am 2025/26 gan cynnig sylwadau ar blaenoriaethau gwaith Taclo Tlodi am y flwyddyn 2026/27

4. Sut mae'r argymhelliad/argymhellion yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi sicrwydd i aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio bod y Grŵp Taclo Tlodi yn parhau i weithio mewn ymateb i blaenoriaethau allweddol sydd wedi eu cynnwys yn y **Cynllun Strategol Taclo Tlodi 2024-2029**.

Yn syml, ein prif werthoedd, fel y nodir yn Cynllun y Cyngor 2023-2028 – Parch, Cydweithrediad, Gonestrwydd, a Chynghori'r Cyngor a'r Ynys – mae'r rhain hefyd yn cael eu hategu gan flaenoriaethau'r adroddiad.

5. Themâu sgriwtini allweddol

Themâu allweddol y dylai'r Pwyllgor Sgriwtini ganolbwyntio arnynt:

1. Presgripsiynu cymdeithasol
2. Pobl sy'n barod i weithio
3. Tlodi mewn gwaith
4. Cyllid

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

1. Diweddariad Taclo Tlodi

Pwrpas y grŵp Taclo Tlodi:

- Mae'r grŵp yn parhau i gyfarfod yn chwarterol gan geisio annog a hwyluso blaengynllunio, rhannu gwybodaeth, a gweithio mewn partneriaeth.
- Mae'r grŵp yn parhau i ganolbwyntio ar y blaenoriaethau allweddol sydd wedi eu cynnwys yn y **Cynllun Strategol Taclo Tlodi 2024-2029**

Blaenoriaeth 1 – Sicrhau mynediad at gymorth ar reoli gwariant a dyledion

- 256 o aelwydydd wedi'u cefnogi drwy gynhwysiant ariannol a digidol.
- £328k mewn enillion a chynilion wedi'u sicrhau i drigolion.
- Mae galw'n parhau'n uchel am gymorth gyda chaledi, bwyd, tanwydd a chyllidebu.
- Mae'r prosiect cynhwysiant digidol wedi cyrraedd ei dargedau'n gynnar ac wedi symud i fusnes arferol.

Blaenoriaeth 2 – Sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cyflawni hyd orau eu gallu

- Tua 600 o blant 0–4 oed yn cael eu cefnogi bob chwarter drwy Dechrau'n Deg, gyda dros 250 yn derbyn gofal plant.
- 900 o bobl ifanc wedi'u cefnogi drwy waith gwybodus am drawma.
- 490 o bobl ifanc wedi cymryd rhan mewn gweithgareddau haf strwythuredig, gyda llawer yn ymgysylltu am y tro cyntaf.

- Mae Ynys Môn yn parhau i berfformio'n gryf gyda'r gyfradd NEET isaf yng Nghymru ar gyfer 16–18 oed.

Blaenoriaeth 3 - Cydweithio i sicrhau cyfleoedd cyflogaeth leol

- Blaenoriaethu cyflogadwyedd rhieni drwy ofal plant Dechrau'n Deg
- 21 o bobl ifanc wedi ennill cymwysterau chwaraeon drwy Môn Actif
- 100 achrediad Agored Cymru yn cefnogi sgiliau, hyder a phontio i addysg, hyfforddiant a gwaith
- Cydweithio aml asiantaeth (ieuenctid, tai, addysg, trydydd sector) yn cryfhau llwybrau atgyfeirio a dilyniant

Blaenoriaeth 4 – Sicrhau bod y boblogaeth yn iach, diogel ac annibynnol Hamdden, Gweithgarwch Corfforol a Lles

- 322,843 o gyfranogiadau mewn gweithgarwch hamdden (Ch3–Ch4)
- 1,750+ o gyfranogwyr mewn rhaglenni gwyliau
- Darpariaeth newydd ar ordewdra plentyndod, lles teuluol, a menywod a merched
- 3 ased cyfalaf cymunedol ar y gweill

Blaenoriaeth 5 – Cefnogi cymunedau i fod yn Oed Gyfeillgar

- 264 o bobl hŷn a gofalwyr wedi'u cefnogi drwy gynadleddau a Diwrnodau Lles y Gaeaf
- Cynadleddau Dementia a Gofalwyr Di dâl wedi'u cyflwyno
- Aelodau Cyngor Pobl Hŷn wedi'u hyfforddi fel Hyrwyddwyr Ynni

Blaenoriaeth 6 – Gweithio mewn partneriaeth i sicrhau cartrefi fforddiadwy a hygyrch

- 95% o achosion digartrefedd wedi'u hatai
- 70 eiddo gwag wedi'u dychwelyd i ddefnydd
- 33 o aelwydydd wedi'u cefnogi i berchenogi cartref
- 3 chynllun ecwiti wedi'u cymeradwyo
- Tai Gofal Ychwanegol Aethwy wedi derbyn caniatâd cynllunio

7. Asesiad Effaith

7.1. A oes asesiad effaith wedi ei gwblhau (ystyriaethau i gydraddoldeb, y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, yr iaith Gymraeg)?

☐ Do

☒ Na

Os na, eglurwch pam:

Ar hyn o bryd, nid oes Asesiad Effaith Integredig ffurfiol (gan gynnwys Asesiad Effaith Cydraddoldeb, Asesiad Effaith yr Iaith Gymraeg ac ystyriaethau Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol) wedi'i gynnal. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi diweddariad ar waith yr agenda Trechu Tlodi ac nid yw'n cyflwyno polisi, newid gwasanaeth neu benderfyniad newydd sy'n gofyn am asesiad llawn.

Fodd bynnag, mae'r bartneriaeth/grŵp yn cydnabod pwysigrwydd ystyried cydraddoldeb, y Gymraeg ac effeithiau economaidd-gymdeithasol mewn gwaith yn y dyfodol. Pan ddatblygir cynigion, camau gweithredu neu benderfyniadau strategol penodol, cynhelir asesiadau effaith priodol a'u hadrodd yn ôl yr angen.

7.2. Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Ni nodwyd unrhyw effaith negyddol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg.

Nod y rhaglen waith Taclo Tlodi yw cefnogi pob preswlydd ar draws Ynys Môn ac fe'i cyflwynir yn unol ag ymrwymiad y Cyngor i Safonau'r Gymraeg. Mae gwasanaethau, gweithgareddau gwybodaeth ac ymgysylltu ar gael yn ddwyieithog, gan sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Bydd prosiectau a mentrau yn y dyfodol sy'n deillio o'r rhaglen waith yn parhau i ystyried gofynion y Gymraeg a'r cyfleoedd i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg

Mae Grŵp Taclo Todi yn dilyn prosesau mewnol y Cyngor ag yn considrio hyn o fewn gwaith y grŵp. Adroddiad ar gael yn y ddwy iaith.

7.3. Effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Gweler rhif 7.1 uchod.

Nid oes unrhyw effeithiau andwyol ar grwpiau a ddiogelir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 wedi'u nodi ar hyn o bryd.

Nod cyffredinol yr agenda Taclo Tlodi yw lleihau anghydraddoldebau a gwella canlyniadau i breswylwyr a allai fod yn profi anfantais. Mae hyn yn cynnwys unigolion a chymunedau a allai gael eu heffeithio'n anghymesur gan dlodi, gan gynnwys rhai pobl â nodweddion gwarchodedig.

Wrth i gamau gweithredu a phrosiectau penodol gael eu datblygu, bydd effeithiau cydraddoldeb yn cael eu hystyried yn fanylach ac unrhyw fesurau lliniaru angenrheidiol yn cael eu rhoi ar waith.

7.4. Effeithiau posib ar y rhai hynny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Gweler rhif 7.1 uchod.

Disgwylir i'r adroddiad gael effaith gadarnhaol ar bobl sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Pwrpas yr agenda Taclo Thlodi yw gwella cydlynw ar draws gwasanaethau a phartneriaid, lleihau rhwystrau i gefnogi, a gwella canlyniadau i unigolion, teuluoedd a chymunedau yr effeithir arnynt gan dlodi a chaledi ariannol.

Er nad oes asesiad economaidd-gymdeithasol ffurfiol wedi'i gynnal ar hyn o bryd, bydd penderfyniadau strategol yn y dyfodol sy'n deillio o'r gwaith hwn yn ystyried gofynion y Ddyletswydd economaidd-gymdeithasol ac yn asesu effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais.

7.5. Effaith bosib ar darged Carbon Sero Net y Cyngor

Niwtral

Cwblhawyd yr arolygiad ei hun wyneb yn wyneb ac electronig yn unig - ni rannwyd unrhyw ddogfennau na ffeiliau ar bapur yn ystod yr arolygiad hwn, gan warchod ein ôl-troed carbon.

Aseswyd yr effaith fel isel iawn.

8. Goblygiadau Ariannol

Rydym yn ymwybodol o goblygiadau Ariannol o dan Blaenoriaeth 1 o waith y Grwp – **Sicrhau mynediad at gymorth ar reoli gwariant a dyledion**

- 256 o aelwydydd wedi'u cefnogi drwy gynhwysiant ariannol a digidol.
- £328k mewn enillion a chynilion wedi'u sicrhau i drigolion.
- Mae galw'n parhau'n uchel am gymorth gyda chaledi, bwyd, tanwydd a chyllidebu.

Ar sail hyn, mae yna neges allweddol yw nodi:

Mae'r **cynnydd yn y defnydd o'r banc bwyd yn dangos pwysau cynyddol ar aelwydydd ar draws Ynys Môn**, gyda chynnydd amlwg yn nifer yr aelwydydd, y bobl a'r plant sy'n derbyn cymorth. Mae hyn yn tanlinellu pwysigrwydd parhau i fuddsoddi mewn ymyriadau ataliol, cymorth ariannol a darpariaeth gymunedol leol er mwyn lleihau'r risg o argyfwng ehangach.

9. Atodiadau

Diweddariad Taclo Tlodi (Adroddiad)

10. Awdur yr Adroddiad a phapurau cefndir

Ysgrifennwyd yr adroddiad gan Emma Edwards, Rheolwr Busnes, ar rhan Llyr ap Rhysart, Cadeirydd y Grŵp Taclo Tlodi.

<https://www.ynysmon.llyw.cymru/cy/Trigolion/Budd-daliadau-a-grantiau/Costau-byw/Cynllun-Strategol-Taclo-Tlodi-2024-i-2029.aspx>